

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 347

Parasjat Pinchas

21 Tamoez 5770
2/3 juli 2010

Deze week zijn de 'drie weken voor Tisja Be'av' begonnen

Overzicht Pinchas (Numeri 25:10-30:1)

Hasjem zegt tegen Mosjé dat hij Pinchas moet vertellen, dat Pinchas Hasjem's „vredesverbond” zal krijgen, als beloning voor zijn dapper optreden — de executie van *Zimri* en de Midjanitische prinses *Kozbi*. Hasjem beveelt Mosjé dat het volk zich vijandig moet blijven gedragen ten opzichte van de *Midjanieten* omdat zij het Joodse volk tot zonden verleid hebben. Mosjé en Elazar worden opgedragen het Joodse volk te tellen. De Tora noemt de namen op van de families van iedere stam. Het totale aantal mannen dat geschikt is om dienst te doen in het leger is 601.730. Hasjem instrueert Mosjé hoe het Land Israel verdeeld moet worden onder de Israëlieten. Het aantal families van de Leviëten wordt geregistreerd. De dochters van *Tslofchad* dienen bij Mosjé een eis in op een aandeel in de grond van hun overleden vader, bij afwezigheid van een broer. Mosjé vraagt Hasjem hoe de regeling in dit geval is, en Hasjem vertelt Mosjé dat de eis van de dochters juist is. De Tora onderricht de wetten en prioriteiten die de volgorde bij erving bepalen. Hasjem zegt Mosjé een berg te beklimmen en uit te zien over het Land, dat het Joodse Volk spoedig zal binnengaan, hoewel Mosjé zelf het niet zal betreden. Mosjé vraagt Hasjem de volgende leider van het volk aan te wijzen, en Hasjem kiest *Jehosjoe'a bin Nun*. Mosjé stelt vervolgens Jehosjoe'a als zijn opvolger aan in de aanwezigheid van heel het volk. De Parasja eindigt met speciale leringen betreffende de dienst in het *Beit Hamikdasj*.

Haftara (Jeremiahoe 1:1-2:3)

Deze Haftara wordt gelezen, zoals dit jaar, als Parasjat Pinchas gelezen wordt op de eerste Sjabbat na de vastendag van 17 Tammoez

De *Haftara* begint met een korte inleiding van Jeremiahoe zelf over het tijdperk waarin hij leefde. Daarna vertelt hij hoe Hasjem hem tot *Navi* benoemd heeft. Jeremiahoe krijgt een visioen van een vroegbloeiende amandelboom. Daarna krijgt hij een visioen van een pot die op het vuur staat. Hasjem voorspelt een invasie in het land vanuit het noorden en de straf voor de bewoners van het land wegens hun slecht gedrag. Hem wordt opgedragen het volk toe te spreken en te waarschuwen. Jeremiahoe wordt aangemoedigd niet bang te zijn, want Hasjem zal hem beschermen. Jeremiahoe houdt zijn eerste toespraak tot het volk.

Verband met de Joodse kalender

Tot nu toe hadden de wekelijkse *haftarot* verband met de *parasjat hasjawoea*. Vanaf de vastendag van 17 Tamoez zullen de *haftarot* verband houden met de kalender en met historische gebeurtenissen. Op de Sjabbattot tussen 17 Tamoez en 9 Av worden drie „straf-*haftarot*” gelezen. Daarna volgen er zeven „troost-*haftarot*” en daarna twee „*tesjoewa-haftarot*”.

De bedoeling van deze *haftarot* is om inzicht te krijgen in het waarom van de historische gebeurtenissen en hoe wij ons gedrag kunnen verbeteren, om het *Beit Hamikdasj* spoedig te laten herbouwen.

Deze eerste *haftara* uit het boek *Jeremiahoe* gaat, evenals de volgende *haftarot*, over de Verwoesting. Welnu, wij leven nu in de drie weken die leiden tot *Tisja beAv*, de dag waarop wij de Verwoesting gedenken. Deze Verwoesting was echter geen willekeurige natuurramp, maar een door Hasjem welgeplande gebeurtenis, als straf voor ons onbehoorlijk gedrag. Maar het was ook geen wraakoefening van Hasjem voor dat gedrag, maar bedoeld om op te bouwen, zoals vers 10 zegt: „Ik heb je aangesteld ... ook om op te bouwen.” Hasjem wil dat wij *tesjoewa* doen. En al onze vijanden zullen gestraft worden.

Inzicht in de parasja

Opvoeding van nieuwe leiders

door Rabbi Abba Wagensberg

De parasja van deze week begint midden in het explosieve verhaal van Pinchas (de achterneef van Mosjé), dat begon in de vorige parasja, Balak. Daar zag Pinchas een immorele daad begaan door Zimri, de vorst van de stam Sjim'on, met Kozbi, een Midjanitische prinses. Pinchas reageerde snel en doodde deze twee mensen, waarna de plaag, die G-d als straf gezonden had, stopte, waarmee talloze Joodse levens gered werden.

De Talmoed (Sanhedrin 82a) vertelt ons wat er gebeurde voordat Zimri in het openbaar gemeenschap had met Kozbi. Hij daagde Mosjé uit: „Zoon van Amram! Is deze Midjanitische vrouw voor mij verboden of toegestaan? Als je zegt dat ze verboden is, wie gaf jou dan toestemming om met je Midjanitische vrouw, Tsippora, te trouwen?”

(Mosjé trouwde met Tsippora voordat de Tora aan het Joodse volk gegeven was, toen er nog geen verbod gold voor het huwen met een Midjanitische vrouw, terwijl Zimri's gedrag plaats vond *na* Matan Tora, toen het verbod reeds volledig in werking was getreden. Bovendien had Mosjé Tsippora tot het „Jodendom” van vóór Tora bekeerd, iets waar Zimri geen belangstelling voor had. Echter, deze overwegingen waren niet Zimri's zorgen; soms zijn mensen niet geïnteresseerd in antwoorden.)

Volgens de Talmoed vergat Mosjé de wet die hij op Sinai geleerd had, op het moment dat Zimri hem uitdaagde, namelijk dat een zeloet onmiddellijk moet handelen en degene die een dergelijke immorele daad doet, voor goed moet uitschakelen. De tijdelijke vergeetachtigheid van Mosjé veroorzaakte dat de hele gemeente Israël in huilen uitbarstte (25:6).

Dit verhaal roept een aantal vragen op. Ten eerste, waarom lokte de vergeetachtigheid van Mosjé zoveel tranen uit? Er zijn wel grotere tragedies om over te huilen! En verder, de situatie was niet onomkeerbaar, het hoefde maar een moment te duren voordat Mosjé G-d gevraagd zou hebben wat de wet was!

Een ander raadselachtig probleem is het commentaar van de Talmoed (Sanhedrin 82a) dat het Pinchas was die Mosjé aan de vergeten wet herinnerde – en dat, zelfs nadat Mosjé daaraan herinnerd was, het Pinchas was en niet Mosjé die Zimri strafte. Dit lijkt vreemd. Nu Mosjé's geheugen eenmaal was opgefrist, had hijzelf het gebod moeten uitvoeren!

Dit laatste is zo om twee redenen. Ten eerste is het altijd beter om zelf een mitswa te doen, dan die door een ander te laten doen (Kiddoesjien 41a). En ten tweede had Pinchas van een minder goede afstamming en zijn reactie had kunnen worden bekritiseerd: hoe kan een „afstammeling van afgodendienaren” de *chotspe* hebben om een vorst van Israël te doden? Maar als Mosjé Zimri had uitgeschakeld, dan had niemand daar commentaar op durven geven.

* * *

De Talmoed (Bava Batra 116a) geeft een bruikbaar inzicht in dit probleem. Daar staat dat als iemand een ziek familielid heeft, hij naar een tsaddiek moet gaan, zodat die tsaddiek kan bidden voor de genezing van de zieke. Maar dit is een verbazingwekkend commentaar. Waarom zouden we heilige mensen nodig hebben om voor ons te bidden? Kunnen we zelf niet bidden en om genezing voor de zieke vragen? De Meïri (in Beet HaBechira) legt uit dat ons geleerd wordt om naar een rechtvaardig persoon te gaan om goed te kijken hoe een rechtvaardig mens bidt. Door goed naar hem te kijken kunnen we leren hoe wijzelf kunnen functioneren. Op grond hiervan wijst Rabbi Zef Leff erop dat de rol van een leider is om mensen te leren hoe zij zelfstandig moeten functioneren. Een leider wordt niet verwacht te handelen *in plaats van* het volk; echter, een hoofdleraar moet andere leiders voortbrengen, niet alleen maar volgelingen.

Deze gedachte kan ons in staat stellen de twee problemen die we eerder opwierpen, op te lossen. Het volk huilde niet omdat Mosjé de wet vergeten had, maar ze huilden omdat de vergeetachtigheid van Mosjé veroorzaakt had dat zij hun eigen gebrek aan initiatief erkenden. Het hele volk wist dat Mosjé niet lang meer zou leven en ze waren door angst bevangen bij de gedachte aan het lot dat hun dan te wachten zou staan. Wie zou de volgende leider van het volk worden? Enkele ogenblikken stond iedereen elkaar hulpeloos aan te kijken. En die situatie was zeker de moeite waard om over te huilen, want Mosjé zou gefaald hebben als leider als hij niet gezorgd had voor een opvolger.

Deze gedachte helpt ons ook begrijpen waarom Pinchas in actie moest komen en niet Mosjé. Zelfs nadat Mosjé aan de wet was herinnerd hield hij zichzelf met opzet in en liet hij Pinchas gaan om te zien of hij zelf een succesvol leider was geweest, d.w.z. of hij erin geslaagd was om anderen voort te brengen die zouden weten hoe er geleid moest worden.

Een Joodse leider moet niet handelen in plaats van het volk, maar moet als model dienen, dat men moet volgen. Laten we met dit in gedachten onze kinderen opvoeden tot de leiders van de volgende generatie.

MISJNA VAN DE WEEK

DEMAI – HOOFDSTUK VIER

Misjna 4:3¹

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֵין אָדָם צָרִיךְ לְקָרוֹת שֵׁם לְמַעַשְׂר עֲנִי שֶׁל דְּמַאי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, קוֹרָא שֵׁם וְאֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ:

Rabbi Eliëzer zegt: men hoeft geen *ma'aser sjeni* van *demai* aan te wijzen². Maar de Geleerden zeggen³: men moet het benoemen maar men hoeft het niet af te scheiden.

Aantekeningen bij Misjna 4:3

1. In het derde en zesde jaar van de *sjemita*-cyclus wordt geen *ma'aser sjeni* afgescheiden, maar *ma'aser ani* – het tiende voor de armen. Het hoeft niet te worden afgescheiden van *demai*, want er is twijfel of het niet al door de *am-haärets* werd afgescheiden en men kan tegen de armen, die het komen opeisen, zeggen: „Bewijs maar dat het niet reeds door de *am-haärets* werd afgescheiden en aan jou werd gegeven.”

Echter, *ma'aser risjon* moet worden aangewezen, door ernaar te kijken en te verklaren: „Dit is *ma'aser risjon*.” Want *troemat ma'aser* mag niet worden afgescheiden voordat *ma'aser risjon* is aangewezen en *troemat ma'aser* mag alleen gegeten worden door de *Kohaniem*, en als een niet-*Kohen* het eet, staat daar de dood door de Hemel op. De vraag is of ook *ma'aser ani* moet worden aangewezen.

2. **Men hoeft geen *ma'aser sjeni* van *demai* aan te wijzen** – Want de *amei haärets* worden er niet van verdacht geen *ma'aser ani* te hebben afgescheiden, want zij weten dat product waar geen *ma'aser ani* van is afgescheiden, *tewel* is, en dat mogen zij niet eten, want daar staat de doodstraf op door de Hemel. Dus zij scheiden het wel af, maar eten het zelf op [en geven het niet aan de armen. Dus de koper hoeft het niet als *ma'aser ani* aan te wijzen] (RAV).

3. **Maar de Geleerden zeggen** – Desalniettemin moet hij het benoemen, want daar verliest hij niets mee en hij hoeft het niet aan de arme te geven, want de arme is degene die het opeist en wie eist, die moet bewijzen dat hij daar recht op heeft (RAV).

[R. Eliëzer meent dat de *am-haärets* het zelf kan opeten, door al zijn bezittingen *hefker* te verklaren en dan is hij zelf een arme en mag hij het eten. De Geleerden echter menen dat de *am-haärets* zijn bezittingen niet *hefker* durft te verklaren, omdat hij bang is dat anderen het zullen nemen, voordat hij het kan terugnemen. Daarom is hij volgens hun wel verdacht dat hij geen *ma'aser ani* heeft afgescheiden.]

Uit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 45

Het gebruik van een boom op Sjabbat

De Gemara brengt de mening van Rav dat men een lamp op een dadelpalmboom mag zetten op *erev* Sjabbat om te laten branden op Sjabbat, maar niet op Jom Tov. Dit berust op een *takana* van de Geleerden, dat men op Sjabbat geen gebruik mag maken van een boom die nog in de grond staat. Men mag er noch in klimmen, noch voorwerpen op zijn takken leggen, noch iets dat daar op ligt, van afhalen, want daarmee zou men wellicht bladeren van de boom kunnen afbreken, en dan overtreedt men het verbod van *teloesj/kotseer*.

Rav zegt dat men een lamp op *erev* Sjabbat op [een tak van] een boom mag zetten [of eraan hangen] om die voor Sjabbat aan te steken, want de lamp is de hele Sjabbat *moektse* en niemand zal hem, ook niet als de lamp uit is gegaan, uit de boom halen. Maar op Jom Tov is de lamp niet *moektse* en zal men, nadat hij is uitgegaan, geneigd zijn de lamp uit de boom te halen, maar dat mag niet, want dan maakt hij gebruik van de boom op Jom Tov, hetgeen verboden is. Daarom zegt Rav dat men *erev Jom Tov* geen lamp in de boom mag zetten.

De *machloket* tussen Rabbi Jehoeda en Rabbi Sjim'on

De Gemara beweert dat Rav hiermee een beslissing neemt in de *machloket* tussen de *Tannaïem* Rabbi Jehoeda en Rabbi Sjim'on. Rabbi Jehoeda zegt dat een lamp die gebrand heeft *bein hasjemasjot* de hele Sjabbat *moektse* blijft, Rabbi Sjim'on, zo hebben wij gezien, is het daar niet mee eens en zegt dat als de lamp uitgegaan is, hij niet meer *moektse* is, net zo min als op Jom Tov. Dus volgens R. Sjim'on is er wat dit betreft geen verschil tussen Sjabbat en Jom Tov. Rav maakt wel dat verschil, en volgt dus Rabbi Jehoeda, die dat verschil ook maakt.

In geval van nood mag men op Rabbi Sjim'on vertrouwen

De Gemara twijfelt of de halacha, die Rav volgt, gaat volgens Rabbi Jehoeda of volgens Rabbi Sjim'on. Rav

heeft gezegd dat men een uitgebrande menora, die buiten voor de deur staat, en waar *goïem* die daar problemen over maken, hem kunnen zien, op Sjabbat mag binnenhalen. Dat zou bewijzen dat Rav net zomin als Rabbi Sjim'on een lamp, nadat hij gedooft is, nog *moektse* beschouwd? Echter de Gemara antwoordt dat we alleen in geval van nood op Rabbi Sjim'on vertrouwen, omdat hij groot genoeg was, maar anders gaat Rav volgens R. Jehoeda.

Moektse mechamat mitswa

Op de vorige Daf hebben we over drie soorten moektse geleerd. Er is nog en vierde soort: *moektse mechamat mitswa* – iets wat opzij gezet is voor speciaal gebruik voor een mitswa. Een Baraita leert: WANNEER EEN SOEKA DE JUISTE HOEVEELHEID *SCHACH* HEEFT EN MEN VERSIERT HEM MET GEKLEURDE GORDIJNEN EN PLATEN EN MEN HANGT ER NOTEN EN ANDERE VRUCHTEN IN, DAN MAG MEN DIE NIET ETEN TOT *SIMCHAT TORA*, WANT ZIJ ZIJN OPZIJ GEZET VOOR DE MITSWA VAN SOEKOT. MAAR ALS MEN VAN TE VOREN NADRUKKELIJK GESTELD HEEFT [DAT MEN ZE MAG GEBRUIKEN TIJDENS *BEIN HASJEMASJOT* VAN DE EERSTE AVOND] DAN ZIJN ZE NIET *MOEKTSE* EN MAG MEN ZE GEBRUIKEN.

De Gemara concludeert dat de Baraita de woorden van Rabbi Sjim'on weergeeft, op grond van de volgende Baraita: MEN MAG [op Sjabbat of Jom Tov] GEEN HOUT GEBRUIKEN VAN EEN [ingestorte] HUT MAAR RABBI SJIM'ON STAAT HET TOE [want volgens hem is de hut geen *moektse* meer (*Rasji*)]. EN IEDEREEN IS HET ER MEE EENS DAT HET HOUT VAN EEN [ingestorte] SOEKA TIJDENS HET FEEST VERBODEN IS [wegens *moektse mechamat mitswa*] MAAR ALS MEN VAN TE VOREN VERKLAARDE [dat men het gebruiken mag] DAN WERKT DIE VERKLARING.

Dus ook R. Sjim'on is het hier mee eens en erkent dus *moektse mechamat mitswa*, hoewel hij verder een nauw begrip van *moektse* heeft, in tegenstelling tot R. Jehoeda, die veel meer dingen *moektse* noemt.

Daf 45b

Wilde dieren en huisdieren

We hebben gezien dat R. Jehoeda een ruim begrip heeft van *moektse* en R. Sjim'on een nauw begrip. Een Misjna in Beitsa 3a zegt dat men op een feestdag wel huisdieren te drinken mag geven en slachten, maar geen wilde dieren. Deze Misjna geeft dus de woorden weer van R. Jehoeda, want R. Sjim'on erkent dit soort *moektse* niet. Wie van de twee volgt Rabbi Jehoeda HaNasi? Rabbi geeft in de Baraita een definitie van wilde dieren. Kennelijk volgt hij R. Jehoeda, want als hij R. Sjim'on zou volgen, die geen onderscheid maakt tussen huisdieren en wilde dieren, hoeft hij geen definitie van wilde dieren te geven.

De mening van Rabbi Jochanan in het dispuut tussen R. Jehoeda en R. Shim'on

Rabba bar bar Chana zegt dat R. Jochanan gezegd heeft: „Ze [de leden van het Beit haMisdrasj] zeggen dat de halacha R. Sjim'on volgt.” Maar R. Jochanan verbiedt het om een kippenhok te verplaatsen met daarin een dode kip en een levende kip met een pasgelegd ei. Rabbi Sjim'on noemt dat allemaal niet *moektse*, dus R. Jochanan volgt R. Jehoeda, want die verbiedt dat. Echter, het ei was bevrucht [en dat wil dus geen hond eten] en dan erkent ook R. Sjim'on dat het *moektse* is, dus er is geen tegenstelling.

Rav Jitschak de zoon van R. Joseef rapporteert een andere mening van R. Jochanan: „Hij volgt R. Jehoeda.” R. Joseef vult aan: De uitspraak van R. Jochanan, die werd aangehaald door Rabba bar bar Chana lijkt daarmee in strijd te zijn, maar is dat niet, want hij zei dat R. Jochanan gezegd had dat „zij” – de leden van het Beit Hamidrasj – meenden dat de halacha R. Sjim'on volgt, maar Rabbi Jochanan zelf volgde R. Jehoeda.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 9: REGELS VOOR DE *TSIETSJET* (vervolg)

Overige voorschriften voor het *talliet*

38. Wanneer een *talliet*, waaraan *tsietsiet* zitten, in tweeën gedeeld wordt, dat wil zeggen, dat zij gemaakt zijn uit twee stukken en soms haalt men die van elkaar om ze te wassen of om ze te repareren, en naderhand brengt men ze weer bij elkaar en naait ze vast, dan, omdat elk deel gewoonlijk groot genoeg is om er zich er mee te omhullen, is het genoeg als men van een van de beide delen de *tsietsiet* afhaalt en er naderhand, nadat het *talliet* weer aan elkaar is gezet, er weer aanknoopt. De *Misjna Broera* schrijft dat dit niet nodig is volgens de meeste *Acharoniem*, maar het is goed om hier stringent in te zijn.¹ Volgens de *Sj.A..HaRav* 15:8 is het niet

nodig ze er af te halen, in dit geval. Echter, indien niet elk van beide delen groot genoeg is om er zich mee te omhullen dan moet men alle *tsietsiot* eraf halen (omdat toen de delen los waren, elk vrij was van de *tsietsiet*-verplichting en nadat ze weer aan elkaar verbonden zijn, bestaat weer de verplichting om *tsietsiet* te hebben. Wanneer die oorspronkelijke *tsietsiet* er aan waren gebleven, dan was het *talliet* nu onbruikbaar vanwege de regel „je zult ‘t maken en niet repareren”, zoals boven in § 11 werd besproken). Indien één deel groot genoeg is om zich in te omhullen en het andere deel niet, dan haalt men de *tsietsiot* af van dat kleinste deel.

39. Wanneer een hoek volledig van het *talliet* is afgeknipt of afgescheurd en dat afgescheurde stuk heeft niet de afmeting van minstens drie bij drie duimbreedten*, dan zijn er *poskiem* die zeggen dat het stuk onbruikbaar is om er *tsietsiet* aan te maken, zelfs nadat het weer aan het *talliet* is vastgenaaid. De reden hiervoor is dat als een lapje stof niet minstens drie bij drie duimbreedten meet, kan het geen kledingstuk genoemd worden. En zelfs als het aan het *talliet* is vastgenaaid, wordt het als iets apart beschouwd. En het is goed zo te verzwaren. Maar als het niet volledig van het *talliet* was afgescheiden, zodat het er nog een klein beetje aanvast zat, dan mag men het er aan naaien want dan wordt het nog beschouwd als deel van het *talliet* en de *tsietsiet* die men er na het aannaaien weer aan vastmaakt, zijn *kosjer*.

40. En het is gebruikelijk om een stukje goed van de hoeken aan het *talliet* vast te naaien omdat aan vele, zelfs nieuwe kledingstukken, stukjes zitten die niet drie bij drie duimbreedten zijn. Daarom maakt men op de plaats waar de *tsietsiet* bevestigd worden een stukje stof van drie bij drie duimbreedten.

41. Sommige geleerden zeggen dat men op het hele oppervlak van de hoek, welke geschikt is om er een *tsietsiet* aan te bevestigen, dat wil dus zeggen vanaf een duimlengte van de rand van het *talliet* tot drie duimbreedtes, geen enkele draad mag naaien, hoe klein dan ook, van een materiaal dat geschikt zou zijn om er *tsietsiet* voor dat *talliet* van te maken. Wanneer bijvoorbeeld het *talliet* van katoen is dan mag men daar niet met katoen naaien, alleen met zijden draden of iets dergelijks. En als het *talliet* van zijde is gemaakt dan zal men daar niet met zijden draden naaien en als het *talliet* van wol is mag men daar niet met wollen draden naaien maar met zijde of iets dergelijks. En het is goed om deze verzwaring ook toe te passen op de versterking die men om het gat heen naait. Dit alles geldt alleen voor een witte draad, maar voor een gekleurde draad is er geen probleem.

42. Wanneer men de *tsietsiet* van het *talliet* verwijderen wil om er nieuwe *tsietsiet* aan te hangen die mooier zijn of omdat een van de draden afgebroken was en men wil er hele draden voor in de plaats bevestigen, ook al zijn de eerste nog wel *kosjer*, dan is dat in ieder geval toegestaan. Men wil namelijk niet het *talliet* onbruikbaar maken door de *tsietsiet* te verwijderen, in tegendeel, men hangt er juist mooiere *tsietsiet* aan. Volgens sommige *acharoniem* moet men bruikbare *tsietsiet* niet losknippen in zo'n geval, maar losknopen, om niet onachtzaam om te gaan met dat wat een ander nog kan gebruiken. Maar wanneer dat erg moeilijk is, mag men ze wel losknippen.² Men moet er wel voor oppassen dat men de oude *tsietsiet* niet wegwerpt op een onrespectabele plaats. Het is aanbevelenswaardig om afgelegde *tsietsiet* in een *genieza* (sjémesbak) te deponeren³.

Het is echter niet toegestaan om *kosjere tsietsiet* uit een bruikbaar *talliet* te halen (waardoor het *talliet* dus onbruikbaar wordt) om het zo bijvoorbeeld aan een andere jood te geven. Want dan behandelt men een *talliet* onrespectvol⁴

43. En zelfs onbruikbaar geworden *tsietsiet*, die men van de *talliet* heeft afgehaald, mag men niet in de vuilnis gooien, want dat zou een geringschatting van de mitswa zijn. En sommigen nemen het precies en leggen het weg in een boek als boekenlegger: nu er al een mitswa mee gedaan is, wordt er nog een andere mitswa mee gedaan. En zo ook het *talliet* dat oud geworden is, en niet meer gebruikt wordt voor de mitswa, moet men het niet voor iets oneerzaams gebruiken.

* 6 - 7,2 cm bij 6 - 7,2 cm

Bronnen van de halacha

1. M.B. 15:8; 2. M.B. 15:5; 3. Sj.A. 21:1, Sj.A. HaRav 21:1; 4. M.B. 15:3.

Het verbod op Lasjon Hara – Kwaadspreken

Op basis van het Boek Chofets Chajiem

Hoofdstuk drie – Lasjon Hara in aanwezigheid van het onderwerp

1. Het verbod op Lasjon Hara, zelfs in aanwezigheid van het onderwerp

Het verbod op Lasjon Hara is zo ernstig, dat de Tora het zelfs verbiedt als de informatie waar is en in ieder ander geval. Het helpt ook niet als de spreker zorgvuldig in het geheim spreekt en ervoor zorgt dat het onderwerp van de informatie het zelf nooit te horen krijgen, want dat is ook verboden. Want wie dat doet maakt zich ook schuldig aan de vloek (Deut. 27:24): „Vervloekt is degene die zijn broeder in het geheim slaat.”

Zelfs als de spreker hetzelfde zou gezegd hebben in aanwezigheid van het onderwerp van gesprek, of zelfs als hij Lasjon Hara spreekt over iemand in diens aanwezigheid, dan overtreedt hij het verbod op Lasjon Hara. In bepaalde opzichten is de Lasjon Hara dan nog erger dan wanneer het achter zijn rug om plaats vond, want als het in zijn aanwezigheid gezegd wordt, dan overtreedt de spreker niet alleen het verbod op Lasjon Hara, maar hij meet zich dan ook nog de eigenschap van arrogantie en brutaliteit aan. De spreker zal ten gevolge hiervan nog zwaarder beoordeeld worden en zal in bepaalde gevallen ook nog schaamte bij het onderwerp van de Lasjon Hara veroorzaken, waardoor hij zich schuldig maakt aan overtreding van het verbod (Lev. 19:17): „Je zult geen schuld dragen wegens hem.”

(In zijn inleiding verklaart de Chafeets Chajiem dat dit vers: „Je zult je naaste vermanen en niet zijn zonde dragen wegens hem” betekent dat men niet iemand mag beschamen wanneer men hem vermaant. Hoeveel te meer dan mag men hem niet beschaamd maken wanneer dat niet voor een constructief doel is!)

2. Wanneer de soepelheid van het spreken in aanwezigheid van het onderwerp geldt

De soepelheid die onze Geleerden noemen, die geldt dat het is toegestaan over iemand iets te vertellen als de spreker hetzelfde gezegd zou hebben in aanwezigheid van het gespreksonderwerp, geldt met name voor Avak Lasjon Hara. De woorden van de spreker hebben dan twee betekenissen en in de ene betekenis geïnterpreteerd is de informatie niet negatief. Dit is afhankelijk van de bedoeling van de spreker en de manier waarop de informatie verstrekt wordt, want de spreker kan de informatie overbrengen op een toon en manier dat er niets negatiefs achter te zoeken is en hij kan het zodanig overbrengen dat men de informatie negatief opvat.

Dit is een erg moeilijk onderwerp en daarom hebben onze Geleerden gezegd dat als iemand spreekt op een zodanige manier dat hij niet zou aarzelen dat zelfs in aanwezigheid van zijn vriend (het gespreksonderwerp) te vertellen, dan heeft de spreker duidelijk niet de bedoeling om het onderwerp van gesprek te beschamen en dan is het toegestaan. Echter, als uit de manier van praten duidelijk is dat hij bedoeling heeft zich denigrerend over het onderwerp uit te laten en het zou in de menselijke aard liggen om zich te schamen om zoiets te zeggen in aanwezigheid van het onderwerp, zelfs als het alleen maar Avak Lasjon Hara is, en zelfs al is het waar, dan is het verboden, zelfs al zou hij bereid zijn dat in aanwezigheid van het gespreksonderwerp te vertellen.

3. Lasjon Hara bedoeld als grap

Men moet verder weten over de ernst van het verbod tegen Lasjon Hara dat zelfs als de spreker niet praat uit haat, en niet de bedoeling heeft om denigrerend te praten, maar het alleen maar voor de gekheid zegt, dan toch is het volgens Tora verboden, want het is een denigrerende uitlating.

4. Lasjon Hara zonder namen te noemen

Het verbod op het spreken van Lasjon Hara geldt zelfs als de spreker niet de naam vermeldt van het onderwerp van zijn verhaal. Zelfs als hij zijn verhaal vertelt zonder de partijen over wie het gaat te noemen, maar de luisteraar kan uit de details afleiden wie ermee bedoeld wordt. En voorts geldt dat zelfs als de woorden van de spreker geen enkele negatieve informatie bevatten, dan nog is hij schuldig aan het spreken van Lasjon Hara als zijn spreken schade veroorzaakt. Onze Geleerden noemden dit „Lasjon Hara BeTsina – verholde Lasjon Hara.”

Een Samenvatting van de Halachot van de Drie Weken

HOOFDSTUK 1: DE DRIE WEKEN

1. Men moet een zekere mate van rouw houden vanaf 17 Tammoez.

Verloving en huwelijk

2. Huwelijken worden niet gesloten.
3. Verlovingen [*tenaiem*] mag men wel vieren tot Rosj Chodesj Av, zelfs met een *se'oadah*.
4. Vanaf Rosj Chodesj Av tot 9 Av mag men wel een verloving sluiten en *tenaiem* opmaken, maar zonder feestmaal. Verfrissingen en cake e.d. mogen geserveerd worden.

Dansen en muziek

5. Dansen en muziekinstrumenten zijn verboden.
6. Een beroepsmuzikant mag tot Rosj Chodesj voor niet-joden spelen.
7. Het is toegestaan te zingen zonder muziekinstrumenten, zelfs gedurende de negen dagen, volgens de meeste *poskiem*.

Sjèhèchianoe

8. Men zegt geen *sjèhèchianoe* en men moet dus de noodzaak daartoe vermijden, d.w.z. men koopt geen nieuwe kleren en eet geen nieuw fruit.
9. Nieuwe schoenen, ondergoed, sokken en hemden mogen gekocht en voor het eerst gedragen worden, tot Rosj Chodesj Av.
10. Op Sjabbat is het volgens vele *poskiem* toegestaan om *sjèhèchianoe* te zeggen.
11. *Sjèhèchianoe* voor een *Pidjon Haben* is toegestaan, zelfs na Rosj Chodesj Av.

Haarverzorging, scheren

12. Men knipt geen haren en scheert zich niet gedurende de drie weken.
13. Wanneer de snor hindert bij het eten mag men die inkorten.
14. Volgens sommigen mag men de snor niet inkorten na Rosj Chodesj
15. Haarkammen is toegestaan.
16. Ook een kind mag men niet zijn haren knippen, maar volgens sommigen geldt dit alleen vanaf Rosj Chodesj
17. Een rouwbedrijvende, wiens *sjelosjiem* eindigt in de drie weken, mag zich knippen en scheren tot Rosj Chodesj Av. In geval van nood mag dit ook na Rosj Chodesj Av maar niet in de week van *Tisj'ah BeAv*.
18. Wie zich altijd scheert en zich onder niet-joden begeeft en voor wie niet-scheren een verlies zou betekenen, die mag zich scheren tot Rosj Chodesj Av, maar in ieder geval niet meer in de week waarin 9-Av valt.
19. Bovenstaande regels gelden ook voor vrouwen. Echter een vrouw met veel haar rond haar slapen (op de zijkant van haar voorhoofd, zodat het onder haar hoofdbedekking uitkomt) mag dat weghalen.
20. Een getrouwde vrouw of een huwbaar meisje mag haar beenharen scheren, zelfs in de negen dagen.
21. Ter ere van een *Brit Milah* mogen de *Moheel*, de *Sandek* en de vader en moeder van de baby zich laten knippen en scheren, tot de week waarin 9-Av valt.

Nagels knippen

22. Het is toegestaan nagels te knippen tot de week waarin 9-Av valt.
23. Een vrouw die in het *Mikwèh* moet mag ook in de laatste week waarin 9 Av valt, haar nagels knippen.
24. Ter ere van Sjabbat mag iedereen zijn nagels knippen, zelfs als 9-Av op Sjabbat valt.
25. Ook de *Moheel* mag zijn nagels knippen.

Haftarot

26. Gedurende de drie weken worden de volgende *haftarot* gelezen: *Divrei Jeremiahoe*, *Sjem'oe dewar Hasjem* en *Chazon Jisjahoe*.
27. Als Rosj Chodesj Av op Sjabbat valt, dan hebben sommigen de *minhağ* om *Hasjamaim Kesai* te lezen, maar de meesten lezen *Sjem'oe dewar Hasjem*.
27. Op Sjabbat *Chazon* is het een *minhağ* om de Rav op te roepen voor *maftier*.
28. De *haftora* wordt gelezen op de toon van *Eichah*.
29. Voor deze *haftora* wordt geen kind opgeroepen.

Wegwijzer voor ons gebed

HOOFDSTUK EEN

(vervolg)

Een lied voor de Inwijding

Mizmor Sjier Chanoekat haBajit

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד

Historische achtergrond – מקורות

Het openingsgebed dat wij zeggen voordat wij met de eigenlijke *Psoekee DeZimra* beginnen, begint met Psalm 30: „Een lied voor de inwijding van de Tempel door David [*Mizmor sjier chanoekat habajit leDavid*].” In werkelijkheid wordt deze Psalm niet gevonden in de oude Asjkenazische¹ siddoeriem. Het komt ook niet voor in de *Noesach HaGra Siddoer*. Echter het is tegenwoordig ook in Asjkenazische gemeenten de gewoonte om het te zeggen [maar in Rotterdam wordt het niet gezegd]. De Siddoer *Tselosa deAwraham* zegt dat het ingevoerd werd overeenkomstig de gewoonte van de Kabbalisten [*Mekoebaliem*].

De *Aboedraham*² schrijft dat het zijn gewoonte was en ook die van vele anderen om *Baroech SjeAmar* te zeggen voordat zij enig ander lofvers zeiden, zoals er geschreven staat in de *beracha* van *Baroech Sjè-amar: Oewesjirei David avdècha nehallelcha* [En met de lofzang van David, Uw dienaar, willen wij U prijzen.]. Dat houdt in dat wij nog niet begonnen zijn Hasjem te prijzen met verzen van *Tehilliem* [Psalmen]. Dit is de *halacha* [wet] volgens de *Toer* in *Orach Chaim Simon* [hoofdstuk] 51, hetgeen de basis is voor *Noesach Asjkenaz*. Waarom wordt dan tegenwoordig de Psalm *Mizmor Sjier* vóór *Baroech Sjè-amar* gezegd? Hij verklaart dat de *Mekoebaliem* deze Psalm hebben ingevoerd omdat volgens de kabbalistische literatuur *Mizmor Sjier* overeenkomt met *Olam haAssia*, dat overeenkomt met het eerste deel van het davvenen tot *Baroech Sjè-amar*.

De vreugde van Koning David in deelname aan de toekomstige Tempel

Deze Psalm beeldt Koning Davids innerlijk gevoel van vreugde uit, dat hij een aandeel had in de bouw van de Tempel, het *Beit Hamikdasj*. Hoewel David verteld was dat hij deze woning voor de G-ddelijke aanwezigheid (*Sjechina*) niet zelf kon bouwen, was hij het niettemin, die de fundering legde voor dit heilige bouwwerk en hij was geweldig blij over dit voorrecht. Dus David verheugde zich dat Hasjem hem gered had uit de handen van zijn vijanden en lasteraars en hem uiteindelijk G-ds voorliefde toonde en hem het voorrecht verleende deel te nemen aan de bouw van het *Beit Hamikdasj*.

De les voor ons: Hasjem heet ons altijd welkom

Net zoals David overgelukkig was met zijn rol in de bouw van het *Beit Hamikdasj*, zo zouden wij ook overgelukkig moeten zijn met iedere dag, voordat wij beginnen te davvenen (bidden) en het voorrecht hebben om Hasjem met gezang te prijzen. Zelfs als wij het gevoel hebben dat wij te kort geschoten zijn in onze dienst aan Hasjem, dan toch komt iedere *tefilla* met een hernieuwde verplichting en gelegenheid om onze band met Hasjem en Zijn Tora te versterken. Wij hebben deze gelegenheid altijd, ondanks onze tekortkomingen³.

¹ De naam *Asjkenaz* [Duits] werd in de Middeleeuwen gebruikt voor Joden die woonden langs de Rijn in Noord-Frankrijk en West-Duitsland. Het centrum van de Asjkenazische Joden verlegde zich later, nadat zij door de kruisvaarders uit Duitsland verdreven waren, naar Polen en Litouwen. Er zijn nu Asjkenazische gemeenten over de hele wereld. De uitdrukking „Asjkenaz” werd hoofdzakelijk geassocieerd met Duitse gewoonten en met afstammelingen van Duitse Joden. De Joden van iedere stad hadden hun eigen onafhankelijk zelfbestuur. Iedere gemeente [*kahal* of *kehilla*] maakte zijn eigen verordeningen en koos zijn eigen bestuur en rechtbank.

² *Aboedraham* – R. David Ben Joseef Aboedraham uit Sevilla – Geboren: Spanje, begin 14de eeuw, overleden: Spanje, eind 14de eeuw. Talmoed en halachisch geleerde en liturgist. Leerling van de *Toer*. Auteur van „*Sefer Aboedraham*”, een gids en commentaar op de siddoer met voorschriften betreffende de *tefilla* en gebeden. Het werd geschreven vanwege het gebrek aan begrip van de Synagoge-dienst bij de Joden en was gebaseerd op de Talmoed en latere commentaren.

³ Er zijn bepaalde overtredingen die de *tefilla* verhinderen. Zie Rambam Hilchot *Tefilla*, Perek (hoofdstuk) 4 en met name de wetten 15 en 16 over het bewustzijn dat men voor G-d staat tijdens de *tefilla*. Niettemin blijft de *tefilla* voor ons een verplichting en met serieuze toewijding zullen wij dichter bij Hasjem komen.